

Justyna Michniuk

Czy można wypożyczyć Żyda? Rent a Jew i Meet a Jew jako przykłady inicjatyw oddolnych, mających na celu zwalczanie antysemityzmu i szeroko pojęte informowanie o współczesnym życiu żydowskim w Niemczech.

Według oficjalnych danych w Niemczech żyje obecnie ok. 100 000 Żydów¹, jednak judaizm oraz szeroko pojęta kultura żydowska nie są znane większości społeczeństwa. Również niewielu statystycznych Niemców zna osobiście kogokolwiek, kto sam siebie określa jako Żyda. Od setek lat funkcjonuje wiele krzywdzących dla Żydów stereotypów. Już samo słowo Żyd poprzez propagandę nazistowską stało się przekleństwem i jest w Niemczech używane z dużą ostrożnością. Nikt nie zapyta wprost drugiej osoby, czy jest Żydem lub Żydówką. Używa się tutaj raczej eufemizmów, aby nikogo nie obrazić i nie użyć wyrazu, którego skrót wszyscy znamy z piętnującej Żydów żółtej gwiazdy, jednej z pierwszych szykan nazistów, która miała uczynić ich rozpoznawalnymi w tłumie. Często mam wrażenie, że wielu Niemców, jak i Polaków, wciąż ma w głowie stereotypy na temat Żydów, pochodzące sprzed ponad 100 lat. Potwierdza to także okładka

wydanego w 2019 specjalnego wydania magazynu „Der Spiegel” na temat współczesnego żydowskiego życia w Niemczech. Choć sama treść jest naprawdę rzeczowa, redakcja umieściła na okładce grupę ortodoksyjnych Żydów, panów w czarnych chalatach i z długimi brodami². Czy aby na pewno tak wygląda współczesny Żyd, mieszkający w Niemczech? Czy każda Żydówka goli głowę? Ile jest świec na świeczniku chanukowym i czy wszyscy Żydzi wierzą w Boga? Na takie i wiele innych pytań odpowiedzi próbuje udzielić grupa wolontariuszy skupiona wokół organizacji Meet a Jew, która wywodzi się z inicjatywy nazywanej wcześniej Rent a Jew.

¹ Statista.de, *Anzahl der Mitglieder der jüdischen Gemeinden in Deutschland von 2002 bis 2019*, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1232/umfrage/anzahl-der-juden-in-deutschland-seit-dem-jahr-2003/>, dostęp z dnia 25.02.2021.

² Oferta numeru archiwalnego na Amazonie, <https://www.amazon.de/SPIEGEL-GESCHICHTE-J%C3%BCdisches-Leben-Deutschland/dp/B07VYJDMG4>, dostęp 22.02.2021.

Rent a Jew, co w wolnym tłumaczeniu znaczy „wypożycz/yc Żyda”, to organizacja, która powstała w 2015 roku i zakończyła swoją działalność pod tą nazwą w 2020 roku. Budząca kontrowersje nazwa została specjalnie wybrana, aby szokować i tym samym przyciągnąć potencjalnych zainteresowanych. Projekt powstał w ramach programu Nevatim przy poparciu Europejskiej Akademii im. Janusza Korczaka (niem. Europäische Janusz Korczak Akademie). Od początku był on skierowany do Żydów mieszkających w Niemczech, bez względu na pochodzenie, którzy w ramach wolontariatu dzieliliby się z zainteresowanymi grupami swoją wiedzą na temat judaizmu oraz własnymi doświadczeniami, sposobami celebrowania żydowskich świąt i kultury itd. W ten sposób narodziła się inicjatywa polegająca na organizowaniu dziewięćdziesięciminutowych spotkań między innymi ze szkołami, gminami chrześcijańskimi i ewangelickimi, organizacjami pożytku publicznego, w trakcie których nie-Żydzi mogą zadawać dowolne pytania lub też wybrać jakiś szczególnie ich interesujący temat jako wątek przewodni dialogu. Tego typu dialogi były zamawiane przez samych zainteresowanych za pomocą specjalnego formularza dostępnego na stronie Rent a Jew. Jednocześnie należy dodać, że dla bezpieczeństwa osób prowadzących tego typu imprezy każda organizacja i lokalizacja były wcześniej dokładnie sprawdzane na przykład pod względem profilu politycznego. Co ciekawe, organizacja Raj i obecnie Maj skupia ludzi, którzy są całkowicie różni, a ich wspólnym mianownikiem jest w zasadzie żydowskie pochodzenie i chęć szerzenia wiedzy na temat współczesnego życia żydowskiego we wszystkich jego odcieniach. Do organizacji należą więc zarówno osoby ortodoksyjne, jak i niewierzące, a także na przykład ludzie, którzy nie są uważani za Żydów w myśl prawa żydowskiego, tzn. osoby posiadające jedynie żydowskiego ojca. Każde spotkanie jest prowadzone przez dwóch członków organizacji, często reprezentujących bardzo różne kierunki współczesnego judaizmu. Chociaż projekt był i jest realizowany w całych Niemczech, a jego wolontariusze byli i są rozproszeni, nie istnieje zasada, że tylko osoba z danego regionu czy też miasta może prowadzić w nim dialog. Jeśli więc na przykład organizacja otrzymała zapytanie od szkoły w Hamburgu, a nikt z obecnych tam członków nie mógł go poprowadzić, przekazywano je osobie na przykład z Berlina czy Dortmundu. Projekt Rent a Jew otrzymał kilka nagród, między innymi nagrodę „Aktywni dla demokracji i tolerancji” (niem. „Aktiv für Demokratie und Toleranz”³).

*Im Judentum kennst man
keine unverschämten
Fragen*

**Rent
a Jew**
WWW.RENTAJEW.ORG

W roku 2020 projekt Rent a Jew przeszedł płynnie w Meet a Jew, łącząc się jednocześnie z projektem żydowskiej organizacji LIKRAT – Młodzież i Dialog (niem. Jugend & Dialog). Projekt jest obecnie realizowany przy wsparciu Centralnej Rady

³ Więcej informacji nt. samej nagrody można znaleźć tutaj: Bündnis für Demokratie und Toleranz – gegen Extremismus und Gewalt, <https://www.buendnis-toleranz.de/node/142349>, dostęp 25.02.2021.

Żydów w Niemczech (niem. Der Zentralrat der Juden in Deutschland) oraz Ministerstwa ds. Rodziny, Seniorów, Kobiet oraz Młodzieży w ramach programu „Życie z demokracją” (niem. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend im

Rahmen des Bundesprogramms Demokratie leben!). Według oficjalnych danych MaJ, w projekcie uczestniczy na chwilę obecną 300 wolontariuszy w całym Niemczech. Meet a Jew działa na takiej samej zasadzie co jego poprzednik. Dodam jeszcze, że zainteresowane organizacje i

szkoły nie płacą za tego typu spotkania międzykulturowe, a grupa, która uczestniczy w spotkaniu, nie powinna być większa niż 30 osób.

Jak przebiega tego typu dialog? Uczestnicy informują organizację, czy interesuje ich jakiś szczególny temat, na przykład koszerność, czy też życzą sobie ogólnego spotkania na temat życia żydowskiego we współczesnych Niemczech.

Prowadzący przygotowują materiały, ale, uwaga, nie jest to prezentacja – celowo używam ciągle słów takich jak dialog i spotkanie, ponieważ wszyscy uczestnicy są w nie włączeni. Prowadzący często przynoszą ze sobą różne ciekawe przedmioty związane z judaizmem, które prezentują zainteresowanym. Wszystkie pytania są dozwolone w myśl zasady, że w judaizmie nie ma takiego pojęcia jak głupie pytanie.

Ponieważ MaJ jest obecnie wspierany przez wymienione wyżej ministerstwo, latach 2020–2022 jest on skierowany w szczególności do uniwersytetów oraz organizacji sportowych jako nowych partnerów w dialogu. Obecnie spotkanie na terenie Niemiec można zamówić pod adresem mailowym meetajew@zentralratderjuden.de.

Myślę, że podobna inicjatywa byłaby potrzebna również w Polsce oraz we wszystkich krajach europejskich. W dzisiejszych czasach, kiedy ataki na tle antysemickim, szowinistycznym czy też ksenofobicznym, nawet na osoby prywatne, przybierają na sile, warto promować tolerancję i wzajemne zrozumienie między kulturami i religiami.

Więcej informacji można znaleźć pod poniższymi adresami:

www.meetajew.de

<https://www.ejka.org/de/content/rent-jew-ist-abgeschlossen>

<https://www.juedische-allgemeine.de/politik/miete-einen-juden/>